

Finanční arbitr

Legerova 1581/69, 110 00 Praha 1 – Nové Město, Tel. +420 257 042 094,
ID datové schránky: qr9ab9x, e-mail: arbitr@finarbitr.cz, https://www.finarbitr.cz

Navrhovatel

Zástupce

Mgr. Lucie Růžičková
advokát
IČO 631 23 606

Instituce

Česká pojišťovna a.s.
IČO 452 72 956
Spálená 75/16
11000 Praha 1

Č. j. FA/SR/ZP/1230/2016 - 4

Praha 12. 2. 2018

Rozhodnutí o námitkách

Finanční arbitr příslušný k rozhodování sporů podle § 1 odst. 1 zákona č. 229/2002 Sb., o finančním arbitrovi, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o finančním arbitrovi“), rozhodl v řízení zahájeném dne 20. 6. 2016 podle § 8 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi na návrh Navrhovatele proti Instituci, vedeném podle tohoto zákona a zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „správní řád“), ve věci určení neplatnosti pojistné smlouvy č. ■ ze dne 6. 10. 2009 a zaplacení částky 144.889 Kč s příslušenstvím, o námitkách Navrhovatele podaných dne 22. 12. 2017, č. j. FA/29106/2017, proti nálezu finančního arbitra ze dne 8. 12. 2017, č. j. FA/33713/2017, takto:

Námitky navrhovatele, ■, doručené finančnímu arbitrovi dne 22. 12. 2017, č. j. FA/29106/2017, se zamítají a nález finančního arbitra ze dne 8. 12. 2017, č. j. FA/33713/2017, se podle § 16 odst. 2 zákona o finančním arbitrovi potvrzuje.

Odůvodnění:

1. Řízení o návrhu

Navrhovatel se domáhá určení neplatnosti pojistné smlouvy o životním pojištění, kterou uzavřel s Institucí, a to z důvodu omylu na straně Navrhovatele při jejím uzavření, současně pro rozpor se zákonem a pro neurčitost pojistné smlouvy a vydání bezdůvodného obohacení ve výši rozdílu mezi zaplaceným pojistným, mimořádnými výběry a převedenou kapitálovou hodnotou pojištění se zákonným úrokem z prodlení.

Finanční arbitr rozhodl ve sporu mezi Navrhovatelem a Institucí nálezem ze dne 8. 12. 2017, č. j. FA/33713/2017 (dále jen „Nález“).

Při rozhodování vyšel finanční arbitr ze zjištění, že Navrhovatel a Instituce uzavřeli dne 6. 10. 2009 pojistnou smlouvu č. ■ označenou jako *Životní pojištění PROFI Invest*, s počátkem pojištění dne 1. 11. 2009 a pojistnou dobou 27 let, jejímž předmětem bylo pojištění pro případ smrti nebo dožití Navrhovatele, s pojistnou částkou pro případ smrti ve výši 400.000 Kč, a úrazové pojištění dospělých (dále jen „Pojistná smlouva“). Navrhovatel se v Pojistné smlouvě zavázal platit Instituci měsíční pojistné v celkové výši 1.500 Kč. Navrhovatel zaplatil Instituci na pojistném za dobu trvání pojištění částku 753.000 Kč, převažující část za životní pojištění a minoritní část za úrazové pojištění, a Instituce vyplatila Navrhovateli mimořádné výběry z Pojistné smlouvy v celkové výši 539.928 Kč. Pojistnou

smlouvu ukončily strany sporu dohodou k 1. 1. 2014 s převodem kapitálové hodnoty pojištění ve výši 68.183 Kč na pojistnou smlouvu č. ■ (dále jako „Nová pojistná smlouva“).

Finanční arbitr se s ohledem na zásadu procesní ekonomie a konstantní soudní judikaturu přednostně zabýval námitkou promlčení, kterou v řízení vznesla Instituce k právu Navrhovatele na dovolání se relativní neplatnosti Pojistné smlouvy, k nároku na vydání bezdůvodného obohacení pro případ absolutní neplatnosti Pojistné smlouvy a k nároku na náhradu škody. Protože se Navrhovatel v řízení před finančním arbitrem domáhal vydání rozdílu mezi veškerým zaplaceným pojistným a Institucí poskytnutými plněními, finanční arbitr pro účely posouzení promlčení nároku vycházel z částky celkově zaplaceného pojistného, vyplývající z předložených podkladů, bez rozlišení výše pojistného zaplaceného za úrazové pojištění a zvláště za životní pojištění.

Finanční arbitr ze shromážděných podkladů nezjistil, že by se Navrhovatel u Instituce dovolal relativní neplatnosti Pojistné smlouvy ve smyslu § 49a ve spojení s § 40a zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský zákoník“), před uplynutím promlčecí doby (§ 101 občanského zákoníku); finanční arbitr proto neposuzoval, zda Instituce nebo pojišťovací zprostředkovatel uvedli Navrhovatele při uzavření Pojistné smlouvy v omyl.

K nároku Navrhovatele na vydání bezdůvodného obohacení pro případ absolutní neplatnosti Pojistné smlouvy finanční arbitr zjistil, že nejpozději v prosinci roku 2013 se Navrhovatel dozvěděl o tom, že Instituce po ukončení Pojistné smlouvy vyplatí (převede) plnění, které neodpovídá částce, kterou očekával (zaznamenal svoji majetkovou újmu, resp. zjistil, že se na jeho úkor Instituce v souvislosti s Pojistnou smlouvou bezdůvodně obohatala), stejně jako měl v té době veškeré potřebné údaje k tomu, aby mohl objektivně zjistit rozsah tohoto bezdůvodného obohacení.

Finanční arbitr dovodil, že pokud Navrhovatel od konce roku 2013, kdy počala běžet subjektivní promlčecí doba ve smyslu § 107 odst. 1 občanského zákoníku, svá práva po dobu dvou let u soudu (finančního arbitra) neuplatnil, právo na vydání bezdůvodného obohacení se v celém rozsahu promlčelo nejpozději koncem roku 2015.

Finanční arbitr nezjistil, že by námitka promlčení nároku Navrhovatele na vyplacení částky ve výši 144.889 Kč vznesená Institucí v řízení nebyla důvodná.

Protože finanční arbitr na základě shromážděných podkladů nezjistil nezbytný (naléhavý) právní zájem Navrhovatele na samotném určení neplatnosti Pojistné smlouvy, návrh podle § 15 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi v části týkající se životního pojištění ve výroku II. Nálezu zamítl.

Jelikož finanční arbitr není příslušný rozhodovat ve sporu z úrazového pojištění, řízení v této části podle § 14 odst. 1 písm. a) zákona o finančním arbitrovi (pro nepřípustnost návrhu ve smyslu § 9 písm. a) zákona o finančním arbitrovi) ve výroku I. Nálezu zastavil.

2. Námitky Navrhovatele proti Nálezu

Navrhovatel namítá, že finanční arbitr v Nálezu nepřihlédl k tvrzeným skutečnostem, nezjistil dostatečně skutkový stav, a že právní závěry v Nálezu jsou vadné (*poznámka finančního arbitra – Navrhovatel v Námitkách nespecifikoval, v jakém rozsahu Nález napadá, uplatní se tedy nevyvratitelná právní domněnka podle § 82 odst. 2 správního řádu, že se domáhá zrušení celého rozhodnutí, tj. všech výroků Nálezu*).

Navrhovatel finančnímu arbitrovi vyčítá, že se v Nálezu nevypořádal s argumentací Navrhovatele o absolutní neplatnosti Pojistné smlouvy. Navrhovatel namítá, že finanční arbitr nemůže rozhodnout o promlčení nároků, kterými se věcně nezabývá. Závěr o důvodnosti vznesené námitky promlčení je možné podle Navrhovatele učinit až po zjištění, zda

uplatněné právo existuje. Navrhovatel svoji argumentaci opírá o rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 28. 6. 2016, sp. zn. IV. ÚS 2207/14, rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 18. 5. 2011, sp. zn. 32 Cdo 2626/2009, rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 13. 12. 2007, sp. zn. 33 Odo 896/2006, a rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 8. 8. 2016, sp. zn. 28 Cdo 2327/2016.

Navrhovatel tvrdí, že „díky způsobu, kterým se vyhnul zjištění a právnímu posouzení jakéhokoli nároku Navrhovatele z důvodu procesní ekonomie“, finanční arbitr porušil právo Navrhovatele na spravedlivý proces zakotvené v čl. 36 odst. 1 usnesení č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „Listina základních práv a svobod“). Navrhovatel současně namítá, že finanční arbitr postupoval v rozporu se zásadou hospodárnosti řízení stanovenou v § 6 správního řádu, když přesto, že z úřední činnosti ví o vadách a neplatnosti Pojistné smlouvy, rozhodoval o promlčení potenciálních nároků Navrhovatele, které by Navrhovateli při konstatování absolutní neplatnosti Pojistné smlouvy ani nevznikly.

Navrhovatel namítá, že finanční arbitr nepřipustně použil argument *per analogiam iuris*, když požadoval po Navrhovateli prokázání naléhavého právního zájmu na určení neplatnosti Pojistné smlouvy podle § 80 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský soudní řád“), neboť podmínky stanovené v tomto ustanovení jsou jiné než v § 142 odst. 1 správního řádu, podle kterého musí Navrhovatel prokázat, že je rozhodnutí o určení právního vztahu nezbytné pro uplatnění jeho práv.

Navrhovatel argumentuje, že v návrhu na uzavření Nové pojistné smlouvy, kterou uzavřel s Institucí manžel Navrhovatele, ■■■, je uvedeno, že od počátku pojištění se ruší pojistná smlouva č. ■■■ a č. ■■■ (tedy Pojistná smlouva) a že „[č]ástka rezervy nebo kapitálové hodnoty pojištění z dosavadní pojistné smlouvy, která od počátku tohoto pojištění zaniká, bude v plné výši převedena a umístěna do rezervy nebo kapitálové hodnoty pojištění sjednávaného dle této pojistné smlouvy. V případě, že dosavadní pojištění bylo spojeno s investičním fondem, bude při provedení umístění pro účely této pojistné smlouvy zohledněna povaha podkladových aktiv vnitřního fondu dosavadního pojištění.“ Navrhovatel argumentuje, že Nová pojistná smlouva neobsahuje žádný projev vůle Navrhovatele k ukončení pojištění sjednaného Pojistnou smlouvou. Jakákoliv dohoda mezi ■■■ a Institucí se může týkat pouze platných závazků sjednaných mezi nimi, nemůže se týkat závazků sjednaných mezi Navrhovatelem a Institucí. Navrhovatel tvrdí, že pokud by finanční arbitr správně zjistil skutkový stav věci, musel by dojít k závěru, že pojištění sjednané Pojistnou smlouvou nebylo ukončeno a je tedy nezbytné pro uplatnění práv Navrhovatele, aby finanční arbitr určil, zda je Pojistná smlouva platná.

Navrhovatel namítá, že finanční arbitr nezjistil správně běh subjektivní promlčecí doby práva na vydání bezdůvodného obohacení, když její počátek ztotožnil s ukončením Pojistné smlouvy a převodem hodnoty pojištění na Novou pojistnou smlouvu. Navrhovatel argumentuje, že při ukončení Pojistné smlouvy žádné finanční prostředky neobdržel a neměl povědomí o tom, že se na jeho úkor někdo bezdůvodně obohatil, neboť nevěděl, že je Pojistná smlouva neplatná. Navrhovatel argumentuje, že běh promlčecí doby je natolik svázán s nárokem samým, že bez zjištění, že došlo k bezdůvodnému obohacení, nelze učinit závěr o tom, kdy se Navrhovatel o této skutečnosti dozvěděl. Navrhovatel argumentuje, že Instituce věděla, že nesdělení poplatkové struktury a neurčitost jednotlivých ustanovení vede k neplatnosti Pojistné smlouvy, obohacovala se tedy na úkor Navrhovatele úmyslně a finanční arbitr by měl aplikovat desetiletou promlčecí lhůtu (§ 107 odst. 2 občanského zákoníku).

Navrhovatel s odkazem na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 29. 7. 2003, sp. zn. 32 Odo 931/2002, namítá, že finanční arbitr měl uplatněný nárok posoudit i podle ustanovení o náhradě škody. Navrhovatel tvrdí, že škoda ve výši částky, které se v řízení

domáhá, mu vznikla v příčinné souvislosti s porušením odborné péče pojišťovacím zprostředkovatelem a Institucí, když pojišťovací zprostředkovatel nabízel Navrhovateli pojištění jako spojení a současně jej pojišťovací zprostředkovatel ani Instituce neinformovali o nákladech spojených se sjednáváním produktem. Navrhovatel se dovolává použití desetileté promlčecí lhůty podle § 106 odst. 2 občanského zákoníku.

Navrhovatel dovozuje, že jsou v jeho případě naplněny podmínky pro odepření účinků promlčení pro rozpor s dobrými mravy a odkazuje na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 22. 8. 2002, sp. zn. 25 Cdo 1839/2000. Navrhovatel argumentuje, že neplatnost Pojistné smlouvy zavinila výhradně Instituce, která jako silnější smluvní strana úmyslně připravila text Pojistné smlouvy s vadami způsobujícími její neplatnost. Připuštěním námítky promlčení by tak finanční arbitr umožnil Instituci těžit z jejího nepoctivého jednání v rozporu s § 6 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „nový občanský zákoník“). Navrhovatel argumentuje, že zánik jeho nároku v důsledku promlčení by pro něj znamenal nepřiměřeně tvrdý postih, protože shromažďoval finanční rezervu pro zajištění sebe a své rodiny do budoucna. Finanční arbitr by měl současně zohlednit i morální újmu Navrhovatele v podobě ztráty právních jistot a důvěry ve spravedlnost, protože považuje za absurdní, aby byl „potrestán“ promlčením svého nároku za to, že upozornil na neplatnost Pojistné smlouvy, kterou způsobila Instituce. Navrhovatel argumentuje, že připuštění námítky promlčení by znamenalo poskytnutí soudní ochrany Instituci, která systematicky poškozují práva svých klientů vzhledem k množství formulářových smluv a odkazuje na rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 26. 1. 2012, sp. zn. I. ÚS 199/11. Navrhovatel argumentuje, že finanční arbitr v souladu s rozhodnutím Ústavního soudu ze dne 8. 11. 2016, sp. zn. III. ÚS 2700/15, musí zohlednit specifika investičního životního pojištění jako je složitost produktu, nerovné postavení smluvních stran, délka trvání smluvního vztahu a časová asymetrie plnění smluvních stran. Navrhovatel současně s odkazem na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 9. 12. 2010, sp. zn. 28 Cdo 329/2010, dovozuje, že Instituce, která sjednala neplatnou Pojistnou smlouvu, dlouhodobě nezveřejňovala poplatky a náklady a která poskytovala klamavé informace o pojistných produktech, se nedovolává principu právní jistoty promítajícího se do institutu promlčení v dobré víře.

Navrhovatel požaduje, aby finanční arbitr Nález změnil a zcela vyhověl podanému návrhu.

3. Vyjádření Instituce k námítkám Navrhovatele

Instituce se ztotožňuje s postupem finančního arbitra, který se primárně zabýval otázkou promlčení nároku Navrhovatele a odkazuje na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 13. 12. 2007, sp. zn. 33 Odo 896/2006, a rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 8. 2. 2012, sp. zn. 25 Cdo 2353/2009. V souvislosti s rozhodnutím Ústavního soudu ze dne 28. 6. 2016, sp. zn. IV. ÚS 2207/14, citovaného Navrhovatelem, Instituce dovozuje, že soudy volí takový postup, který vede k nejrychlejšímu vydání rozsudku. Instituce s odkazem na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2013, sp. zn. 25 Cdo 1952/2011, argumentuje, že pro posouzení promlčení musí být prokázány okolnosti rozhodné pro počátek běhu promlčecí doby (což Nález obsahuje), to však neznamená, že by finanční arbitr musel dořešit otázku právního základu sporu.

Instituce se ohrazuje proti námítce Navrhovatele, že systematicky porušuje práva svých klientů vědomým sjednáváním neplatných pojistných smluv. Instituce je přesvědčena o platnosti všech pojistných smluv, které s klienty uzavírá, poskytuje pojistná plnění a považuje za nešťastné dovození jejich neplatnosti jen z formálních důvodů. Instituce namítá, že z jejího pohledu není dán jakýkoliv důvod neplatnosti Pojistné smlouvy a odkazuje na rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 28. 2. 2013, sp. zn. III. ÚS 3900/12, a rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 30. 8. 2011, sp. zn. 30 Cdo 4831/2010, ze kterých vyplývá, že neplatnost právních úkonů má být dovozována výjimečně.

Instituce odmítá, že by vznesla námitku promlčení v rozporu s dobrými mravy. Instituce popírá, že by znemožnila Navrhovateli uplatnit nároky před jejich promlčením nebo že by námitku promlčení zneužila v rozporu s jejím zákonným účelem. Ohledně námítky Navrhovatele, že by měl být zohledněn dlouhodobý charakter životního pojištění, odkazuje Instituce na skutečnost, že pojistné smlouvy nejsou jedinými smlouvami, které jsou uzavírány na dlouhou dobu (např. smlouvy o hypotečním úvěru), délka pojistné doby tedy podle Instituce nemůže být faktorem podstatným pro posouzení otázky, zda je námitka promlčení přípustná.

Instituci není jasné, z jakého důvodu Navrhovatel tvrdí, že pojištění nebylo ukončeno a Pojistná smlouva trvá, když pojištění zaniklo ke dni 1. 1. 2014 na základě dodatku ze dne 6. 12. 2013, podepsaného Navrhovatelem. Pokud by Pojistná smlouva skutečně trvala, pak by Navrhovatel musel hradit pojistné, což se neděje. Instituce namítá, že s ohledem na skutečnost, že Pojistná smlouva již zanikla, není dán na straně Navrhovatele ani naléhavý právní zájem na určení neplatnosti Pojistné smlouvy.

Instituce tvrdí, že Navrhovatel o všech tvrzených skutečnostech, které mají zakládat neplatnost Pojistné smlouvy, věděl při uzavření Pojistné smlouvy, současně potvrdil seznámení se s pojistnými podmínkami, ze kterých dovozuje neplatnost Pojistné smlouvy. Subjektivní promlčecí doba práva na vydání bezdůvodného obohacení by pak plynula současně se lhůtou objektivní s každou uskutečněnou platbou pojistného, poslední platbu Navrhovatel uhradil dne 30. 12. 2013, právo Navrhovatele na vydání bezdůvodného obohacení spočívající v zaplaceném pojistném na neplatnou Pojistnou smlouvu je tedy promlčeno (*poznámka finančního arbitra – prezentovaný názor Instituce o odlišném běhu subjektivní promlčecí doby, resp. o jejím dřívějším počátku, než jaký dovodil finanční arbitr v Nálezu, se jeví jako námitky proti odůvodnění rozhodnutí finančního arbitra, což je podle § 82 odst. 1 správního řádu nepřipustné; Instituce současně své námitky nepodala včas, tj. do 15 dnů ode dne doručení Nálezu. Z tohoto důvodu se finanční arbitr odlišným právním názorem Instituce na počátek subjektivní promlčecí doby práva na vydání bezdůvodného obohacení v rozhodnutí o námitkách nezabýval*).

Instituce odmítá, že by Navrhovateli vznikla v souvislosti s Pojistnou smlouvou jakákoli škoda. Investiční životní pojištění je koncipováno jako dlouhodobý produkt, který může mít očekávanou výnosnost pouze v případě, že trvá po celou sjednanou dobu. Instituce argumentuje, že kdyby k předčasnému ukončení Pojistné smlouvy nedošlo, byl by ekonomický výsledek Pojistné smlouvy jiný a skutečnost, že Navrhovatel dostal méně, než kolik očekával, není důsledkem porušení povinností Instituce, ale jedná se o důsledek jednání Navrhovatele, který činil mimořádné výběry a smlouvu předčasně ukončil.

Instituce navrhuje, aby finanční arbitr napadený Nález potvrdil a námitky Navrhovatele zamítl.

4. Řízení o námitkách

Finanční arbitr podle § 12 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi rozhoduje podle svého nejlepšího vědomí a svědomí, nestranně, spravedlivě a bez průtahů a pouze na základě skutečností zjištěných v souladu se zákonem o finančním arbitrovi a zvláštními právními předpisy. Ustanovení § 16 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi dává stranám sporu právo podat proti nálezu finančního arbitra odůvodněné námitky, a to v zákonem stanovené lhůtě 15 dnů ode dne doručení písemného vyhotovení nálezu. Včasné podané námitky mají odkladný účinek. Podle § 16 odst. 2 zákona o finančním arbitrovi rozhoduje o námitkách rovněž finanční arbitr, který nález potvrdí nebo změní. Jelikož zákon o finančním arbitrovi upravuje náležitosti námitek a zásady řízení o námitkách pouze částečně, postupuje finanční arbitr ve zbytku podle těch ustanovení správního řádu, která upravují odvolání jako řádný opravný prostředek a průběh odvolacího řízení (srov. § 24 zákona o finančním arbitrovi ve spojení s § 81 a násl. a § 141 odst. 9 správního řádu).

Finanční arbitr posoudil námitky Navrhovatele jako přípustné odůvodněné námitky ve smyslu § 16 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi ve spojení s § 81, 82 a 83 správního řádu. Finanční arbitr proto přezkoumal soulad Nálezu a řízení, které vydání Nálezu předcházelo, s právními předpisy, správnost napadeného Nálezu pak přezkoumal v rozsahu věcných námitek Navrhovatele (srov. § 141 odst. 9 správního řádu).

5.1. Postup finančního arbitra v řízení před vydáním Nálezu

Řízení bylo zahájeno v souladu s § 8 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi na návrh Navrhovatele dne 20. 6. 2016.

Po zjištění, že je finanční arbitr k řešení sporu příslušný, finanční arbitr oznámil zahájení řízení Navrhovateli a vyzval ho k odstranění nedostatků návrhu podle § 10 odst. 3 zákona o finančním arbitrovi. Jelikož Navrhovatel ani na opakovanou výzvu finančního arbitra k odstranění nedostatků návrhu nikterak nereagoval, finanční arbitr řízení usnesením ze dne 15. 12. 2016 podle § 14 odst. 1 písm. b) zákona o finančním arbitrovi pro neposkytnutí součinnosti zastavil, na tento možný důsledek Navrhovatele dvakrát finanční arbitr před zastavením řízení upozornil. Navrhovatel podal námitky proti usnesení o zastavení řízení, na základě kterých finanční arbitr z důvodu ekonomie řízení usnesení o zastavení řízení zrušil a pokračoval v řízení (usnesení o zastavení řízení je rozhodnutím procesní povahy a nezakládá překážku věci rozhodnuté, Navrhovatel by i v případě pravomocného zastavení řízení mohl v téže věci podat nový návrh na zahájení řízení, současně finanční arbitr nezjistil, že by Navrhovateli nebo Instituci mohla být způsobena újma tím, že finanční arbitr bude pokračovat v zahájeném řízení). Finanční arbitr následně oznámil zahájení řízení Instituci a vyzval ji k vyjádření se k předmětu sporu podle § 11 a předložení dokumentace podle § 12 odst. 6 zákona o finančním arbitrovi.

Protože finanční arbitr strany sporu nepřivedl ke smírnému řešení, po zjištění, že v řízení již shromáždil veškeré relevantní podklady tak, že byl dostatečně zjištěn skutkový stav věci v rozsahu nezbytném pro řádné právní posouzení a spravedlivé rozhodnutí sporu (§ 2 a 3 správního řádu), vyzval jak Navrhovatele, tak Instituci, aby se seznámili se shromážděnými podklady pro vydání rozhodnutí a poskytl oběma stranám přiměřenou lhůtu k vyjádření.

Finanční arbitr následně ve věci samé v mezích své pravomoci a působnosti dané zákonem o finančním arbitrovi rozhodl dne 8. 12. 2017 Nálezem, tedy takovou formou rozhodnutí, kterou mu přikazuje § 15 zákona o finančním arbitrovi. Vzhledem k povaze věci, žádostem o prodloužení lhůt ze strany Instituce, neposkytování potřebné součinnosti ze strany Navrhovatele, je finanční arbitr toho názoru, že v řízení postupoval bez průtahů a rozhodl v přiměřené lhůtě (§ 6 správního řádu, § 15 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi). Finanční arbitr rozhodl Nálezem podle svého nejlepšího vědomí a svědomí, nestranně, spravedlivě, respektujíc zásadu legitimního očekávání (§ 2 odst. 4 správního řádu), na základě skutečností zjištěných v souladu se zákonem o finančním arbitrovi a zvláštními právními předpisy.

Nález obsahuje jak výrokovou část, tak detailní odůvodnění a poučení účastníků řízení (§ 68 správního řádu). Odůvodnění Nálezu zachycuje veškeré úvahy finančního arbitra a provedené právní posouzení zjištěného skutkového stavu, včetně uvedení všech právních předpisů, které finanční arbitr aplikoval. Finanční arbitr v Nálezu podrobně rozebral jednotlivá skutková zjištění, která ho vedla k závěru, kdy se Navrhovatel dozvěděl o bezdůvodném obohacení a osobě obohaceného, jakož i dostatečně právně podložil závěry o tom, kdy počala běžet subjektivní promlčecí doba nároku na vydání bezdůvodného obohacení a kdy tato doba Navrhovateli marně uplynula.

Finanční arbitr se v Nálezu zabýval i právním zájmem Navrhovatele na určení neplatnosti Pojistné smlouvy. Finanční arbitr tak postupoval nejen v souladu s § 12 zákona o finančním

arbitrovi, ale rovněž v souladu se zásadou materiální pravdy, kterou je podle § 3 správního řádu vázán.

Finanční arbitr ani po opakovaném posouzení průběhu řízení a všech provedených úkonů v řízení nezjistil, že by nepostupoval v souladu s právními předpisy a že by nectil zásady řízení před finančním arbitrem podle zákona o finančním arbitrovi i zásady správního řízení obsažené v § 2 – 8 správního řádu.

5.2. *Námítka promlčení, zásada hospodárnosti řízení a právo na spravedlivý proces*

Finanční arbitr musí odmítnout námitku Navrhovatele, že před připuštěním námítky promlčení je vždy nutné nejdříve zjistit existenci samotného nároku, když i v rozhodovací praxi obecných soudů se ustálil přístup, že z důvodu hospodárnosti řízení je možné přednostně posoudit důvodnost vznesené námítky promlčení.

Finanční arbitr postupoval v souladu se závěry Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 29. 8. 2007, sp. zn. 26 Odo 683/2006 (citované již v Nálezu): „[D]ovolá-li se dlužník odůvodněně námítky promlčení, soud žalobu zamítne, aniž by zkoumal, zda uplatňované právo věřitele vůbec existuje či nikoliv“, a závěry Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 13. 12. 2007, sp. zn. 33 Odo 896/2006: „[O]dvolací soud (stejně jako soud prvního stupně) postupoval správně, jestliže posuzoval nárok žalobců nejprve z pohledu jeho promlčení. Protože dovedl, že právo žalobců se promlčelo a nelze je z toho důvodu přiznat, žalobu správně zamítl, aniž se dále zabýval otázkou platnosti a účinnosti převodu vlastnického práva k předmětným pozemkům.“

Již Nejvyšší soud ČSSR, ve svém stanovisku (ze kterého výše uvedená judikatura vychází) ze dne 26. 4. 1983, sp. zn. Sc 2/83, zaujal právní názor za účelem sjednocení judikatury k otázce, zda je možné pro promlčení zamítnout žalobu, kterou byl uplatněn nárok na náhradu škody jen v případě prokázání škodné události a vzniku škody, anebo bez nutnosti takového dokazování. Nejvyšší soud Slovenské socialistické republiky zastával názor, že „v soudním řízení lze zamítnout žalobu z důvodu promlčení práva jen tehdy, jestliže tvrzené právo skutečně existuje, tj. tehdy, jestliže je jeho existence v soudním řízení spolehlivě prokázána. Do té doby není požadavek účastníka předmětem řízení, proti němuž může být uplatněna námitka promlčení, není právem (nárokem), které je možno zamítnout z důvodu promlčení.“; Nejvyšší soud České socialistické republiky byl naopak toho názoru, „že zaměření řízení v některých případech náhrady škody pouze na otázku promlčení je plně v souladu s ustanovením § 6 o. s. ř., protože tím dochází k neúčelnějšímu zjišťování skutečného stavu pro rozhodnutí věci samé.“ Nejvyšší soud ČSSR zaujal stanovisko k zajištění jednotného výkladu, ve kterém se přiklonil k druhému prezentovanému názoru: „Dovolává-li se účastník občanského soudního řízení promlčení, nemůže soud promlčené právo (nárok) přiznat; v takovém případě zamítne návrh na zahájení řízení. To platí u práva (nároku) na náhradu škody i v případech, v nichž není ještě prokázána odpovědnost za škodu nebo výše škody. [...] Účelem občanského soudního řízení týkajícího se práva na náhradu škody je totiž rozhodnout na základě účelně a hospodárně zjištěného skutkového stavu, zda lze žalobnímu nároku vyhovět či nikoli, tedy rozhodnout, zda právo na náhradu škody je soudně vynutitelné. Je-li tato vynutitelnost odvrácena důvodnou námitkou promlčení, nemůže být již z tohoto důvodu uplatněné právo na náhradu škody soudem přiznáno. Zásada hospodárnosti řízení musí vést v takovém případě soud k tomu, aby se přednostně zabýval jen otázkou promlčení práva, pokud to vede rychleji a účinněji k vydání rozhodnutí ve věci samé. Opačný závěr by znamenal, že by soud měl provádět důkazy ohledně odpovědnosti za škodu nebo její výše přesto, že by bylo zjištěno, že by právo na náhradu škody, pokud by bylo dáno, bylo promlčeno. Soud by tedy měl provádět svědecké, znalecké a jiné dokazování a tím případně zvyšovat náklady řízení jenom proto, aby v odůvodnění svého rozhodnutí mohl uvést, že pro promlčení zamítá přesně zjištěné právo na náhradu škody, popřípadě uvést přesnou výši této škody. Výsledek, tedy zamítnutí žaloby pro promlčení práva na náhradu škody, by ovšem byl stejný. Takový postup by byl

v rozporu s ustanovením § 6 o. s. ř., zejména se zásadou hospodárnosti řízení vyplývající z tohoto ustanovení. Vzhledem k tomu, co bylo uvedeno, nelze ovšem vyloučit, že uplatněné právo na náhradu škody může být soudem zamítnuto bez zřetele k uplatněné námitce promlčení, např. tehdy, jestliže je uplatňováno právo, které zákon neupravuje nebo jestliže je zjištění neexistence práva hospodárnější než zjišťování předpokladů pro posouzení důvodnosti námitky promlčení. Právo (nárok) na náhradu škody nemůže tedy soud přiznat, dovolává-li se účastník řízení promlčení a toto právo je promlčeno, i když není ještě prokázána odpovědnost za škodu nebo výše škody.“

Ačkoli se Nejvyšší soud ČSSR zabýval explicitně jen právem na náhradu škody, jsou závěry z citovaného stanoviska zobecnitelné i pro jiné nároky (srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 13. 12. 2007, sp. zn. 33 Odo 896/2006).

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 8. 8. 2016, sp. zn. 28 Cdo 2327/2016, na které odkazuje Navrhovatel, není příléhavé, protože v posuzované věci stálo na jedné straně vlastnické právo, které se nepromlčuje, námitka promlčení tedy nemohla být k dispozici ani druhé straně synallagmatického závazku v souladu s § 107 odst. 3 občanského zákoníku. Z rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 28. 6. 2016, sp. zn. IV. ÚS 2207/14, a rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 18. 5. 2011, sp. zn. 32 Cdo 2626/2009, lze jediné dovodit, že rozhodující orgán vyhodnotí, zda je rychlejší a účinnější v řízení posouzení námitky promlčení či zda je na místě zjištění (ne)existence nároku (srov. výše citované znění stanoviska Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 26. 4. 1983, sp. zn. Sc 2/83).

Finanční arbitr setrvává na závěrech uvedených v kapitole 7.2. Nálezu.

Finanční arbitr odmítá i námitku Navrhovatele, že porušil jeho právo na spravedlivý proces ve smyslu čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Finanční arbitr posuzuje spor zásadně podle právních předpisů a nemůže působit ve prospěch ani jedné strany sporu. Finanční arbitr se tam, kde je to možné, opírá a odvolává na relevantní ustálenou judikaturu obecných soudů, Ústavního soudu nebo Soudního dvora Evropské unie. Finanční arbitr tak činí proto, aby jeho rozhodnutí bylo věcně a právně správné a přesvědčivé pro obě strany sporu, a zároveň i pro soud, který bude případně na základě žaloby kterékoli strany sporu rozhodnutí finančního arbitra přezkoumávat.

Podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod platí, že „[k]aždý se může domáhat stanoveným postupem svého práva u nezávislého a nestranného soudu a ve stanovených případech u jiného orgánu.“ Např. v rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 14. 5. 2015, sp. zn. IV. ÚS 856/14, Ústavní soud k porušení čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod dovodil, že „k takovému následku dojde teprve tehdy, jestliže by stěžovatelce bylo upřeno právo domáhat se svého nároku u nezávislého a nestranného soudu (popř. by tento soud bezdůvodně odmítl jednat a rozhodnout o podaném návrhu, případně by zůstal v řízení delší dobu nečinný), příp. v pozici žalovaného adekvátním způsobem využívat procesní prostředky ke své obraně.“ Taková situace v projednávané věci nenastala. Navrhovateli nebylo upřeno právo domáhat se tvrzeného nároku u finančního arbitra, v řízení před finančním arbitrem Navrhovatel mohl doplňovat svá vyjádření a podklady po celou dobu řízení až do vydání Nálezu, Nález současně není překvapivý. Finanční arbitr rozhoduje skutkově obdobné případy shodně (viz např. rozhodnutí finančního arbitra ve věci sp. zn. FA/ZP/15/2015 nebo sp. zn. FA/ZP/547/2014 – veřejnosti dostupné na internetových stránkách Kanceláře finančního arbitra www.finarbitr.cz).

Právo Navrhovatele na spravedlivý proces zaručené v čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod neznámá, že je zaručeno Navrhovateli právo na rozhodnutí odpovídající jeho názoru a odpovídající jeho předestřené argumentaci (srov. rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 1. 6. 2000, sp. zn. I. ÚS 131/2000: „Ke zkrácení ústavně garantovaného práva podle čl. 36 odst. 1 Listiny je třeba obecně konstatovat, že rozsah práva na spravedlivý proces, jak vyplývá z čl. 36 odst. 1 a z dalších ustanovení Listiny, není možné vykládat tak, jako by se garantoval úspěch v řízení. Právo na spravedlivý proces neznámá, že je jednotlivci

zaručováno přímo a bezprostředně právo na rozhodnutí podle jeho názoru odpovídající skutečným hmotněprávním poměrům, ale je mu zajišťováno právo na spravedlivé občanské soudní řízení, v němž se uplatňují všechny zásady správného soudního rozhodování podle zákona a v souladu s ústavními principy.“).

Finanční arbitr posoudil uplatněný nárok Navrhovatele v souladu s právním řádem a konstantní judikaturou, při hodnocení předmětu sporu postupoval podle § 12 odst. 3 zákona o finančním arbitrovi a přiměřeně též podle § 50 odst. 1, § 50 odst. 4 a § 52 správního řádu, která vyžadují, aby finanční arbitr při svém rozhodování vycházel ze spolehlivě zjištěného skutkového stavu věci, volně hodnotil podklady a pečlivě přihlížel ke všemu, co vyšlo v řízení najevo.

Finanční arbitr pečlivě přezkoumal plynutí promlčecí doby ve vztahu k dovolání se relativní neplatnosti Pojistné smlouvy a ve vztahu k právu na vydání bezdůvodného obohacení (zaplaceného pojistného) z titulu tvrzené absolutní neplatnosti Pojistné smlouvy a po zjištění, že Instituce vznesla námitku promlčení důvodně a poté, co neshledal právní zájem Navrhovatele na určení neplatnosti (ukončené) Pojistné smlouvy (srov. závěry Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 4. 10. 2001, sp. zn. 22 Cdo 1772/2000, že *„[z]amítá-li soud žalobu na určení, zda tu právo nebo právní vztah je či není, pro nedostatek naléhavého právního zájmu na takovém určení, není důvodu, aby současně žalobu přezkoumal po stránce věcné, neboť takový přezkum právě naléhavý právní zájem předpokládá“*), finanční arbitr návrh Navrhovatele v části životního pojištění, ke které je příslušný, zamítl. Finanční arbitr odmítá námitku Navrhovatele, že by řádným a podrobným odůvodněním Nálezu porušil zásadu hospodárnosti řízení.

5.3. Soulad námítky promlčení s dobrými mravy

Podle § 3 odst. 1 občanského zákoníku platí, že výkon práv a povinností vyplývajících z občanskoprávních vztahů nesmí zasahovat bez právního důvodu do práv a oprávněných zájmů jiných a nesmí být v rozporu s dobrými mravy.

Ustálená soudní rozhodovací praxe dovozuje, že námitka promlčení zásadně dobrým mravům neodporuje, protože se jedná o zákonný institut stimulující subjekty k včasnému vykonání jejich subjektivních práv a přispívající k jistotě v právních vztazích. Lze však odmítnout soudní ochranu tomu, kdo zneužije tohoto subjektivního práva na úkor druhého účastníka.

Předpoklady rozporu námítky promlčení s dobrými mravy shrnul Nejvyšší soud v rozhodnutí ze dne 13. 3. 2014, sp. zn. 25 Cdo 2593/2011, že *„[u]platnění námítky promlčení by se přičilo dobrým mravům jen v těch výjimečných případech, kdy by bylo výrazem zneužití tohoto práva na úkor účastníka, který marně uplynutí promlčecí doby ničím nezavinil, a vůči němuž by za takové situace zánik nároku v důsledku promlčení byl nepřiměřeně tvrdým postihem ve srovnání s rozsahem a charakterem jím uplatňovaného práva a s důvody, pro které své právo včas neuplatnil. O jednání vykazující znaky přímého úmyslu poškodit druhého účastníka by ovšem nebylo možno uvažovat z okolností a důvodů, z nichž je vznik uplatněného nároku dovozován, nýbrž jen z konkrétních okolností, za nichž byla námitka promlčení tohoto nároku uplatněna. Tyto okolnosti by přitom musely být naplněny v natolik výjimečné intenzitě, aby byl odůvodněn tak významný zásah do principu právní jistoty, jakým je odepření práva uplatnit námitku promlčení (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2001, sp. zn. 25 Cdo 2905/99, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2007, sp. zn. 33 Odo 561/2006)“.*

Ze skutkových zjištění sporu mezi Navrhovatelem a Institucí nevyplývá, že by k promlčení uplatněného nároku Navrhovatele došlo vinou Instituce nebo že by námitka promlčení byla projevem zneužití práva na úkor Navrhovatele, natož pak, aby některý z těchto důvodů byl

naplněn v tak výjimečné intenzitě, která by odůvodňovala odepření možnosti uplatnit námitku promlčení.

Finanční arbitr nemůže přisvědčit argumentaci Navrhovatele, že uplynutí promlčecí doby nezavinil, když finanční arbitr ze shromážděných podkladů zjistil, že Navrhovatel měl nejpozději v prosinci roku 2013 (na základě dohody o ukončení Pojistné smlouvy ze dne 6. 12. 2013) povědomí o tom, že mu vznikla majetková újma, resp. že se na jeho úkor Instituce bezdůvodně obohatila, a po dobu delší než dva roky se svých práv nedomáhal (Navrhovatel věděl, kolik zaplatil Instituci na pojistném, jakou sumu mu Instituce v průběhu trvání pojištění vyplatila v rámci mimořádných výběrů a z dohody o ukončení Pojistné smlouvy se dozvěděl, jakou výši kapitálové hodnoty převede Instituce z ukončené Pojistné smlouvy; ostatně právě rozdíl mezi vzájemně poskytnutými plněními se v řízení před finančním arbitrem Navrhovatel domáhá).

Jestliže Navrhovatel k rozporu námitky promlčení s dobrými mravy argumentuje zejména porušením povinností na straně Instituce a poukazuje na to, že Instituce vypracovala Pojistnou smlouvu s vadami způsobujícími její neplatnost, jedná se o vylíčení skutkového základu podaného návrhu, nikoli však o popis zvláštních okolností navozujících nemravnost vznesené námitky promlčení.

K argumentaci Navrhovatele, že úmyslné jednání (a tedy i zlou víru) Instituce při vznesení námitky promlčení lze dovodit z toho, že Instituce sjednala s Navrhovatelem „úmyslně“ neplatnou smlouvu a neinformovala Navrhovatele o poplatcích, odkazuje finanční arbitr stejně jako v Nálezu na závěry Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 20. 2. 2003, sp. zn. 33 Odo 938/2002, které potvrzují, že skutkové závěry o vědomosti Instituce, že přijímá plnění, které jí po právu nenáleží, a bezdůvodně se tak obohacuje na úkor Navrhovatele, by musely vyplývat ze shromážděných podkladů.

Finanční arbitr opakovaně odkazuje, že v řízení nebylo prokázáno, že by se Instituce nechovala v souladu se smlouvou, kterou považovala za platnou, nebo že by nebyla připravena Navrhovateli plnit v případě nastalé pojistné události; v průběhu trvání pojištění vyplácela Instituce Navrhovateli na základě jeho žádostí mimořádné výběry a při ukončení Pojistné smlouvy převedla Navrhovateli po dohodě kapitálovou hodnotu pojištění na Novou pojistnou smlouvu. Finanční arbitr tedy musí odmítnout tvrzení Navrhovatele, že Instituce vznesla námitku promlčení ve zlé víře s vědomím, že si přivlastňuje majetek náležející jinému, tedy s úmyslem poškodit Navrhovatele, když v řízení po zohlednění konkrétních okolností případu a zejména okolností, za kterých byla námitka promlčení vznesena (platnost Pojistné smlouvy napadá Navrhovatel, a to několik let po jejím ukončení, nikoli Instituce), tento úmysl Instituce prokázán nebyl.

Nelze přisvědčit ani tvrzení Navrhovatele, že mimořádná intenzita okolností prokazující úmysl Instituce poškodit Navrhovatele vyplývá z množství smluv, které Instituce uzavřela nebo systematickosti toho, jakým způsobem smlouvy uzavírá. Mimořádná míra intenzity by se musela vztahovat ke konkrétním okolnostem vyplývajícím z konkrétní Pojistné smlouvy vůči jejím smluvním stranám, nikoli navenek vůči jiným klientům Instituce bez ohledu na jejich počet. Ze stejného důvodu nelze ani přisvědčit námitce Navrhovatele, že s ohledem na množství poškozených klientů je námitka promlčení ze strany Instituce zjevným zneužitím práva.

Námitku Navrhovatele, že finanční arbitr jej připuštěním námitky promlčení „potrestal“ za to, že upozornil na neplatnost smlouvy, která obsahuje velmi komplikovaný a specifický produkt co do postavení smluvních stran a časové asymetrie plnění, musí finanční arbitr odmítnout jako nedůvodnou. Zákonodárce včlenil do občanského zákoníku lhůty pro uplatnění práva domáhat se vydání bezdůvodného obohacení (náhrady škody) za účelem zachování právní jistoty ve vzájemných vztazích, jakož i k ochraně legitimního očekávání. Pod spravedlivým a rovnovážným uspořádáním práv a povinností vyplývajících z potenciálně neplatné pojistné smlouvy není možné bez dalšího spatřovat jen právo na vrácení toho, co si smluvní strany

vzájemně plnily; naopak je potřeba brát v úvahu veškerá zákonná i smluvní práva a povinnosti, která se na posuzovanou situaci vztahují, a to včetně ustanovení o promlčení práv.

Navrhovatel se dovolává neplatnosti Pojistné smlouvy a vydání bezdůvodného obohacení po více než dvou letech od jejího ukončení, ačkoli se mohl svých práv domáhat již v roce 2013 při ukončení Pojistné smlouvy.

Navrhovatel netvrdil, natož že by doložil jakékoli závažné důvody, které mu bránily ve včasné uplatnění tvrzeného nároku, ani nezdůvodnil, proč se po ukončení Pojistné smlouvy až do roku 2016, kdy podal návrh k finančnímu arbitrovi, nezajímal o osud finančních prostředků zaplacených Institucí, ani v čem konkrétně by měly spočívat závažné sociální důsledky promlčení jeho nároku. Za situace, kdy Navrhovatel zapříčinil marné uplynutí promlčecí doby svojí nečinností, nemůže zánik nároku představovat pro Navrhovatele ani nepřiměřeně tvrdý postih ve srovnání s jím uplatňovaným právem, který by byl takové intenzity, aby odůvodnil extrémní zásah do principu právní jistoty v podobě nepřipuštění námitky promlčení.

Finanční arbitr ani po opakovaném posouzení skutkových okolností nezjistil, že by nasvědčovaly tomu, že Instituce námitku promlčení zneužila v rozporu s jejím zákonným účelem.

5.4. *Promlčení práva na vydání bezdůvodného obohacení a na náhradu škody*

Finanční arbitr opakovaně odkazuje na ustálenou soudní judikaturu k určení počátku běhu subjektivní promlčecí doby práva na vydání bezdůvodného obohacení, že za počátek subjektivní promlčecí doby je nutné považovat okamžik, kdy se oprávněný dozví o tom, že došlo na jeho úkor k bezdůvodnému obohacení a kdo je nabyt. Rozhodná je přitom znalost v rovině skutkových zjištění a nikoli právní kvalifikace. Finanční arbitr odkazuje např. na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne ze dne 18. 1. 2010, sp. zn. 28 Cdo 3148/2009: *„Dle ustálené judikatury Nejvyššího soudu ČR je z hlediska posouzení počátku běhu dvouleté promlčecí lhůty rozhodný okamžik, kdy se oprávněný v konkrétním případě skutečně dozví o tom, že došlo na jeho úkor k získání bezdůvodného obohacení a kdo jej získal. Jinak řečeno, pro počátek subjektivní promlčecí doby k uplatnění práva na vydání plnění z bezdůvodného obohacení je rozhodující subjektivní moment, kdy se oprávněný dozví takové okolnosti, které jsou relevantní pro uplatnění jeho práva u soudu [...] V případě bezdůvodného obohacení získaného plněním z neplatné smlouvy (§ 457 obč. zák.) je takovou rozhodující vědomostí znalost oprávněného těch skutkových okolností, z nichž lze dovodit, že smlouva, z níž bylo plněno, je neplatná (srov. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 3. 2007, sp. zn. 33 Odo 306/2005). Není přitom významné, zda oprávněný má takové právní znalosti, aby byl subjektivně schopen posoudit uvedené skutkové okolnosti a zjistit, že smlouva, podle níž plnil, je neplatná (srov. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. března 2008, sp. zn. 28 Cdo 3977/2007).“*, na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2013, sp. zn. 28 Cdo 3914/2012: *„V rozhodnutí ze dne 14. 8. 2007, sp. zn. 30 Cdo 2758/2006 Nejvyšší soud dovodil, že oprávněný se o vzniku bezdůvodného obohacení dozví ve smyslu ustanovení § 107 odst. 1 o. z. tehdy, když má k dispozici údaje, které mu umožňují podat žalobu o vydání plnění z bezdůvodného obohacení, tj. když nabyt vědomost o rozsahu bezdůvodného obohacení a o osobě obohaceného, přičemž není rozhodné, že již dříve měl možnost se dozvědět skutečností, na jejichž základě si mohl učinit úsudek o vzniku bezdůvodného obohacení a jeho výši.“*

Skutkové zjištění ohledně počátku běhu subjektivní promlčecí doby finanční arbitr čerpal ze shromážděných podkladů. Navrhovatel dne 6. 12. 2013 podepsal s Institucí dohodu o ukončení Pojistné smlouvy označenou jako *„Dodatek k pojistné smlouvě č. ■■■“* (tedy označenou jako dodatek k Nové pojistné smlouvě, svým obsahem se však dodatek vztahuje k Pojistné smlouvě, když ihned pod nadpisem a dále v textu se uvádí číslo Pojistné smlouvy,

datum uzavření Pojistné smlouvy a identifikační údaje Navrhovatele jako pojistníka). V textu dodatku je mimo jiné explicitně uvedeno: „*Pojištění sjednaná (uvedenou) pojistnou smlouvou (č. ■) končí na základě vzájemné dohody dnem 1. 1. 2014. Pojistitel převede hodnotu pojištění stanovenou pojistitelem podle pojistně technických zásad k datu konce pojištění minimálně ve výši 59.241 Kč na pojistnou smlouvu č. ■ uzavřenou dne 2. 12. 2013, panem ■, RČ ■*“. Převáděná kapitálová hodnota pojištění byla při ukončení Pojistné smlouvy aktualizovaná na částku 68.183 Kč z důvodu poslední platby pojistného ve výši 10.000 Kč, kterou Navrhovatel uhradil dne 30. 12. 2013.

Navrhovatel v návrhu na zahájení řízení tvrdil, že Pojistnou smlouvu uzavřel s tím, že se mu vkládané finanční prostředky zhodnotí, a že nevěděl, že jsou s produktem spojeny jakékoli poplatky.

Navrhovatel se nejpozději dne 6. 12. 2013 při podpisu dohody o ukončení Pojistné smlouvy dozvěděl, že částka, kterou se Instituce zavázala z ukončené Pojistné smlouvy převést na Novou pojistnou smlouvu, neodpovídá rozdílu mezi Navrhovatelem zaplaceným pojistným a mimořádnými výběry. Navrhovatel se tak nejpozději dne 6. 12. 2013 dozvěděl, že utrpěl finanční ztrátu v souvislosti s Pojistnou smlouvou, resp., že se na jeho úkor Instituce bezdůvodně obohatila, disponoval tak veškerými skutkovými okolnostmi, které mohl vylíčit v žalobě na zaplacení požadované částky tak, jak učinil i v návrhu na zahájení řízení před finančním arbitrem. Námitka Navrhovatele, že po ukončení Pojistné smlouvy žádné finanční prostředky fyzicky neobdržel, je s ohledem na jeho znalost o rozsahu bezdůvodného obohacení Instituce (resp. o své majetkové újmě) irelevantní.

V souladu s ustálenou soudní judikaturou (finanční arbitr odkazuje např. na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 30. 1. 2001, sp. zn. 25 Cdo 968/99, podle kterého „*[k]e splnění předpokladů pro počátek běhu subjektivní promlčecí doby (§ 107 odst. 1 obč. zák.) pak nemůže dojít předtím, než bezdůvodné obohacení vůbec vznikne.*“) nemůže začít běžet subjektivní promlčecí doba dříve než objektivní. Ohledně poslední platby pojistného ze dne 30. 12. 2013 počala tedy běžet subjektivní promlčecí doba současně s dobou objektivní a marně uplynula dne 30. 12. 2015.

Finanční arbitr neshledává v námitkovém řízení důvod měnit své závěry z Nálezu a nezbyvá mu než opakovaně konstatovat, že pokud Navrhovatel zahájil řízení před finančním arbitrem až dne 20. 6. 2016, učinil tak po marném uplynutí subjektivní promlčecí doby práva na vydání bezdůvodného obohacení z důvodu tvrzené neplatnosti Pojistné smlouvy.

Vzhledem k obdobné konstrukci promlčecích dob práva na vydání bezdůvodného obohacení a práva na náhradu škody by Nález finančního arbitra nedoznal změny ani při aplikaci ustanovení o promlčení práva na náhradu škody.

Podle § 106 odst. 1 občanského zákoníku se právo na náhradu škody promlčí za dva roky ode dne, kdy se poškozený dozví o škodě a o tom, kdo za ni odpovídá. Podle § 106 odst. 2 občanského zákoníku se nejpozději právo na náhradu škody promlčí za tři roky, a jde-li o škodu způsobenou úmyslně, za deset let ode dne, kdy došlo k události, z níž škoda vznikla. Právo se přitom promlčí, jakmile uběhne alespoň jedna ze lhůt stanovených v § 106 odst. 1 a 2 občanského zákoníku. Právní pojem „škoda“ definuje obvykle právní teorie i praxe jako újmu, která nastala v majetkové sféře poškozeného a která je objektivně vyjádřena penězi.

Je nepochybné, že tvrzená škoda (rozdíl mezi Navrhovatelem uhrazeným pojistným a Institucí vyplaceným plněním) vznikla Navrhovateli nejpozději ukončením Pojistné smlouvy ke dni 1. 1. 2014. Z rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2002, sp. zn. 33 Odo 477/2001, vyplývá, že „*[p]ro počátek běhu dvouleté subjektivní lhůty k uplatnění práva na náhradu škody je rozhodné, kdy se poškozený dozví o již vzniklé škodě (nikoli tedy jen o protiprávním úkonu či o škodné události) a kdo za ni odpovídá. Při posuzování otázky, kdy se poškozený dozvěděl o škodě, je třeba vycházet z prokázané*

vědomości poškozeného o vzniklé škodě (nikoli z jeho předpokládané vědomosti o této škodě). Dozvědět se o škodě znamená, že se poškozený dozvěděl o majetkové újmě určitého druhu a rozsahu, kterou lze natolik objektivně vyčíslit v penězích, že lze právo na její náhradu důvodně uplatnit u soudu (viz R 3/1984 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).“

Ze skutkových zjištění vyplývá, že Navrhovatel nejpozději koncem roku 2013 (resp. ke dni 1. 1. 2014) věděl, že do Pojistné smlouvy vložil mnohem více finančních prostředků, než z ní obdržel zpět. Již v tomto okamžiku měl Navrhovatel možnost podat na Instituci žalobu k soudu, neboť otázka, zda tuto ztrátu žalovat jako náhradu škody nebo vydání bezdůvodného obohacení z neplatné Pojistné smlouvy, je pouze otázkou právní kvalifikace, současně Navrhovatel věděl, že odpovědným subjektem by byla Instituce, se kterou byl ve smluvním vztahu. Z tvrzení Navrhovatele ani z předložených důkazů finanční arbitr nezjistil, že by se od ukončení Pojistné smlouvy Navrhovatel dozvěděl o nových rozhodujících skutkových okolnostech, které by na běh promlčecí doby měly vliv.

Vzhledem k tomu, že posuzování počátku, běhu a konce subjektivní promlčecí doby práva na náhradu škody a práva na vydání bezdůvodného obohacení je v daném případě v zásadě shodné, konstatuje finanční arbitr i promlčení práva Navrhovatele na náhradu škody uplynutím subjektivní promlčecí doby koncem roku 2015, resp. ke dni 1. 1. 2016, v důsledku čehož již není nutné zkoumat ani námitky Navrhovatele o úmyslném jednání Instituce a běhu desetileté objektivní promlčecí doby (srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 18. 1. 2010, sp. zn. 28 Cdo 3148/2009).

5.5. Návrh na určení neplatnosti Pojistné smlouvy

Určení neplatnosti smlouvy samo o sobě, tedy aniž by bylo možné z něj dovodit a přiznat právo na plnění, je možné pouze tehdy, pokud na tomto určení prokáže účastník řízení, resp. v posuzovaném případě Navrhovatel, právní zájem (srov. § 142 odst. 1 správního řádu, příp. analogicky § 80 občanského soudního řádu).

Podle § 24 zákona o finančním arbitrovi se v řízení před finančním arbitrem postupuje podle zákona o finančním arbitrovi a podle správního řádu, nestanoví-li zákon o finančním arbitrovi jinak. Zákon o finančním arbitrovi pravidla pro rozhodování o návrzích na určení nebo na plnění neupravuje, proto se použije úprava správního řádu, kde podle § 142 odst. 1 správního řádu platí, že „[s]právní orgán v mezích své věcné a místní příslušnosti rozhodne na žádost každého, kdo prokáže, že je to nezbytné pro uplatnění jeho práv, zda určitý právní vztah vznikl a kdy se tak stalo, zda trvá, nebo zda zanikl a kdy se tak stalo“. Finanční arbitr nepostupuje podle § 142 odst. 1 správního řádu tehdy, jestliže „může otázku jeho vzniku, trvání nebo zániku řešit v rámci jiného správního řízení“ (§ 142 odst. 2 správního řádu).

Finanční arbitr nerozporuje argumentaci Navrhovatele, že § 142 odst. 1 správního řádu upravuje otázku prokázání právního zájmu na vydání deklaratorního rozhodnutí, v Nálezu finanční arbitr z § 142 odst. 1 správního řádu vycházel. Protože je však rozhodnutí finančního arbitra přezkoumatelné soudem, nikoli v režimu přezkumu správního rozhodnutí podle zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů, ale v režimu zvláštního přezkumu podle části páté občanského soudního řádu, posuzoval finanční arbitr „nezbytnost“ právního zájmu na požadovaném určení analogicky „naléhavému právnímu zájmu“ k určovací žalobě ve smyslu § 80 občanského soudního řádu, který stanoví: „Určení, zda tu právní poměr nebo právo je či není, se lze žalobou domáhat jen tehdy, je-li na tom naléhavý právní zájem“. Finanční arbitr v daném případě žádnou mezeru v zákoně, kterou by mohl překlenout za použití argumentu *per analogiam*, neřešil.

Samotné správní soudy vycházejí při hodnocení naplnění podmínek „nezbytného“ právního zájmu z § 80 občanského soudního řádu, což jen podtrhuje podobnost podmínek vyžadovaných pro vydání deklaratorního rozhodnutí podle správního řádu a občanského soudního řádu. Finanční arbitr odkazuje např. na závěry Krajského soudu v Plzni v rozhodnutí ze dne 29. 2. 2016, sp. zn. 30 A 121/2014, který k řízení o určení právního

vztahu podle § 142 správního řádu dovedl: „Zvláštní pozornosti si tu zaslouží zákonná podmínka „kdo prokáže, že je to nezbytné pro uplatnění jeho práv“. Ohledně ní zaujala odborná literatura tyto názory: „Žadatel musí v řízení prokázat, že vydání deklaratorního rozhodnutí v určité věci je nezbytné pro uplatnění jeho práv, tedy např. pro uplatnění jeho práv v jiném správním řízení nebo v jiném řízení před orgánem veřejné moci. V § 142 odst. 3 je stanoveno, že pro dokazování v řízení o určení právního vztahu platí obdobně ustanovení § 141 odst. 4, tedy ustanovení o způsobu dokazování ve sporném řízení. V řízení o určení právního vztahu tedy důkazní břemeno a povinnost zjišťovat podklady pro rozhodnutí leží zejména na žadateli, který musí prokázat, že je vydání deklaratorního rozhodnutí nezbytné pro uplatnění jeho práv. To eliminuje možnou „inflaci“ deklaratorních rozhodnutí, resp. to, aby byla deklaratorní rozhodnutí vydávána jaksi „preventivně“, tzn. aniž by byla pro žadatele aktuálně potřebná.“ [Josef Vedral: Správní řád. Komentář. 2. vyd. Praha 2012, str. 1099] a „Další podmínkou pro zahájení řízení o určení právního vztahu a vydání deklaratorního rozhodnutí je, že je to nezbytné pro uplatnění práv žadatele. Jinak řečeno, žadatel vydání rozhodnutí nutně potřebuje pro svůj další postup a nejde mu o to „mít pouze listinu s razítkem“. Toto omezení slouží k tomu, aby nebyly řešeny spory akademické či věci, které již nejsou nijak aktuální, nebo věci, které nemají pro nikoho význam. Je věcí účastníka, resp. žadatele, aby předložil takové důkazy, na jejichž základě bude moci správní orgán v jeho právní moci rozhodnout.“ [Lukáš Potěšil a kol.: Správní řád. Komentář. 1. vyd. Praha 2015, str. 642]. K podmínkám řízení o určení právního vztahu podle § 142 správního řádu se Poradní sbor ministra vnitra ke správnímu řádu vyjádřil takto: „Výše popsané podmínky řízení o určení právního vztahu jsou obdobné podmínkám podání určovací žaloby podle § 80 písm. c) občanského soudního řádu, a proto lze při zkoumání § 142 správního řádu vycházet přinejmenším analogicky z výkladu a právních názorů vyjádřených v judikatuře k občanskému soudnímu řádu.“ (závěr č. 118 ze zasedání dne 5. 10. 2012). Před civilními soudy se určení, zda tu právní poměr nebo právo je či není, lze žalobou domáhat jen tehdy, je-li na tom naléhavý právní zájem [do 31. 12. 2013 podle § 80 písm. c) o. s. ř., od 1. 1. 2014 podle § 80 o. s. ř.]. K tomu se v odborné literatuře prezentují zejména tyto názory: „Naléhavý právní zájem o určení právního vztahu nebo práva je dán zejména tam, kde by bez tohoto určení bylo ohroženo právo žalobce nebo kde by se bez tohoto určení stalo jeho právní postavení nejistým; žaloba domáhající se určení nemůže být zpravidla opodstatněná tam, kde lze žalovat na splnění povinnosti. ... Určovací žaloby slouží potřebám praktického života a nemohou vést ke zbytečnému rozmnožování sporů. Naléhavý právní zájem na požadovaném určení je proto současně dán jen tehdy, jestliže je (objektivně vzato) způsobilé odstranit stav právní nejistoty žalobce nebo ohrožení jeho práva.“ [Ljubomír Drápal – Jaroslav Bureš a kol.: Občanský soudní řád I. Komentář. 1. vyd. Praha 2009, str. 527 a 528]. [...] Jelikož žalobce neargumentuje žádným konkrétním řízením, kdy se nebo by se kvůli nevydání rozhodnutí podle § 142 správního řádu dostal do nouze tvrzení nebo důkazní nouze, lze mít za to, že neprokázal, že vydání takového rozhodnutí je nezbytné pro uplatnění jeho práv, resp. že je na něm naléhavý právní zájem.“

Právní zájem na určení neplatnosti Pojistné smlouvy Navrhovatel v Námitkách dovozuje z toho, že je přesvědčen, že pojištění sjednané Pojistnou smlouvou nebylo ukončeno a je tedy nezbytné pro uplatnění práv Navrhovatele, aby finanční arbitr určil, zda je Pojistná smlouva platná.

Tvrzení Navrhovatele, že je v nejistotě, zda trvá pojištění sjednané Pojistnou smlouvou, považuje finanční arbitr za účelové a nemající oporu ve skutkových zjištěních. InSTITUTE předložila dohodu o ukončení Pojistné smlouvy (srov. text dodatku ze dne 6. 12. 2013, citovaného v části 5. 4. tohoto rozhodnutí výše). Ačkoli je dohoda (dodatek) v nadpisu označen číslem Nové pojistné smlouvy, z obsahu dokumentu jednoznačně vyplývá vůle InSTITUTE a Navrhovatele ukončit Pojistnou smlouvu s tím, že hodnotu pojištění převede InSTITUTE na Novou pojistnou smlouvu manžela Navrhovatele. Tuto dohodu Navrhovatel stvrdil svým podpisem. Navrhovatel tedy nemůže být v nejistotě ohledně trvání pojištění,

když s Institucí v roce 2013 uzavřel písemnou dohodu o ukončení Pojistné smlouvy a od ukončení Pojistné smlouvy neplatí Instituci pojistné.

Pojištění založené Pojistnou smlouvou již netrvá a smluvní strany nejsou z Pojistné smlouvy navzájem zavázány. Navrhovatel neargumentoval ani žádným konkrétním řízením, ve kterém by se pro nevydání rozhodnutí o určení neplatnosti Pojistné smlouvy dostal do důkazní nouze. Ani po opětovném posouzení věci v námitkovém řízení finanční arbitr neshledal důvody pro to, aby musel jakkoli měnit svůj závěr o zamítnutí návrhu na určení neplatnosti Pojistné smlouvy pro neshledání nezbytného (naléhavého) právního zájmu.

5.6. K výroku I. Nálezu

Úrazové pojištění dospělých (smrt následkem úrazu, trvalé následky úrazu včetně progresivního plnění, trvalá invalidita následkem úrazu, doba nezbytného léčení úrazu) si smluvní strany sjednaly v Pojistné smlouvě vedle životního pojištění (pojištění pro případ smrti nebo dožití). Úrazové pojištění konzumovalo část pojistného placeného měsíčně Navrhovatelem. Navrhovatel v Námitkách, kterými napadl Nález jako celek, nepřednesl žádné argumenty, které by měly zvrátit závěr finančního arbitra o tom, že není příslušný řešit spory z úrazového pojištění (srov. § 1 odst. 1 písm. e) zákona o finančním arbitrovi: „K rozhodování sporu spadajícího jinak do pravomoci českých soudů je příslušný též finanční arbitr (dále jen „arbitr“), jedná-li se o spor mezi spotřebitelem a pojistitelem nebo pojišťovacím zprostředkovatelem při nabízení, poskytování nebo zprostředkování životního pojištění“, § 54 odst. 1 zákona č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o pojistné smlouvě“): „V životním pojištění lze pojistit fyzickou osobu zejména pro případ smrti, dožití se určitého věku, nebo dne stanoveného v pojistné smlouvě jako konec soukromého pojištění, anebo pro případ jiné skutečnosti týkající se změny osobního postavení této osoby.“). Úrazové pojištění tvoří v zákoně o pojistné smlouvě samostatnou podkategorii pojištění osob vedle životního pojištění a pojištění pro případ nemoci, obdobně je pojištění osob kategorizováno i v novém občanském zákoníku.

Finanční arbitr i nadále trvá na své nepřislušnosti k řešení sporu Navrhovatele s Institucí v části týkající se úrazového pojištění, a proto řízení v této části podle § 14 odst. 1 písm. a) ve spojení s § 9 písm. a) zákona o finančním arbitrovi ve výroku I. Nálezu správně zastavil.

5. K výroku rozhodnutí o námitkách

Právo dovolat se relativní neplatnosti Pojistné smlouvy a právo na jakékoli plnění v souvislosti s Pojistnou smlouvou (náhradu škody nebo vrácení pojistného, které Navrhovatel uhradil před ukončením Pojistné smlouvy a které by mohlo mít povahu bezdůvodného obohacení z tvrzených důvodů absolutní neplatnosti Pojistné smlouvy) se promlčelo před zahájením řízení před finančním arbitrem. Finanční arbitr postupoval správně, když se vzhledem k zachování hospodárnosti řízení nezabýval samotným meritem věci poté, co shledal námitku Instituce o promlčení nároků Navrhovatele jako důvodnou. Ostatně, Navrhovatel v Námitkách nerozporoval, že promlčené právo nelze přiznat ani jej úspěšně vymoci. Finanční arbitr současně nezjistil právní zájem Navrhovatele na určení neplatnosti Pojistné smlouvy.

Finanční arbitr nezjistil, že by ve věci rozhodl věcně nesprávně, ani že by Nález a řízení, které mu předcházelo, bylo v rozporu s právními předpisy.

Na základě všech výše uvedených skutečností rozhodl finanční arbitr tak, jak je uvedeno ve výroku tohoto rozhodnutí.

Poučení:

Rozhodnutí o námitkách je podle § 16 odst. 4 zákona o finančním arbitrovi konečné. Podle § 17 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi doručený nálezn, který již nelze napadnout námitkami, je v právní moci (*v případě, že bylo vydáno rozhodnutí o námitkách, nabývá nálezn právní moci dnem doručení rozhodnutí o námitkách – pozn. finančního arbitra*).

Podle § 244 odst. 1 občanského soudního řádu, rozhodl-li správní orgán podle zvláštního zákona o sporu a nabylo-li rozhodnutí správního orgánu právní moci, může být tatáž věc projednána na návrh v občanském soudním řízení. Podle § 247 odst. 1 občanského soudního řádu musí být žaloba podána ve lhůtě dvou měsíců od doručení rozhodnutí správního orgánu.

Mgr. Monika Nedelková
finanční arbitr

Doručuje se
Navrhovatel – datová schránka zástupce ■
Instituce – datová schránka v93dkf5

